

CRISTELLAWEEKEND 10-12 NOVEMBER 2017 TE BARCHEM

Anneke van der Putte¹ & Hermien Wassink² (red.)

¹avdp@de-stiel.demon.nl - ²h.g.wassink@kpnmail.nl

met medewerking van Marc Detollenaere, Yvonne Dijkman, Martin Gotink, Leo Jalink,
Henk Remijn, Inge Somhorst

Putte, A. van der & Wassink, H. (red.) 2018. The Cristella aphyllophorales weekend of autumn 2017. *Coolia* 61(2): 95–108.

The aphyllophorales study group ‘Cristella’ met over the weekend of 10-12 november in Barchem, a small village in the east of the province of Gelderland. This paper presents an impression of the sites visited and highlights some of the most interesting finds, such as *Rhizopogon roseolus*, *Tuber borchii*, *Strossmayeria basitricha* and *Peziza badiofuscoides*. In total 359 species were found.

Het najaars-Cristellawekend 2017 werd gehouden in de Achterhoek op het platteland tussen Lochem en Ruurlo. We verbleven in ‘Gelders Groenland’, gelegen aan de rand van het dorpje Barchem. Ons onderkomen had een prachtig uitzicht op de landerijen en voorzag in voldoende werkruimte voor iedereen, een luxe! Het zou een nat weekend gaan worden, meldden de voorspellingen, en dat werd het ook, maar alles bijeengenomen viel het toch ook weer mee: de meeste buien wisten we te omzeilen. Binnen was het warm en gezellig en we vonden meer paddenstoelen dan we ’s avonds achter de microscoop konden ‘verwerken’.

Figuur 1. Bossen op de Kalenberg. (Foto: Anneke van der Putte)

Figuur 2. Wit viltkogeltje (*Leucoscypha leucotricha*). (Foto: Anneke van der Putte)

**Vrijdagnmiddag 10 november:
Kalenberg**

De Kalenberg (eigenlijk ‘Kale Berg’) is onderdeel van de Lochemse stuwwal, die zo’n 10 miljoen jaar geleden in het Pleistoceen ontstaan is. De stuwwal ontstond doordat de grond omhoog werd gedrukt

door afzettingen van riviersedimenten door landijs-lobben. De Kalenberg is met zijn ruim 46 meter ongeveer 3 meter lager dan de hoogste top, de Lochemse Berg. Tussen de twee toppen ligt een lager gelegen stuk waar water omhoog kwelt, de Duivelskolk. De beide ‘bergen’ maken deel uit van het natuurgebied van de ‘Stichting Geldersch Landschap & Kasteelen’, dat 171 hectare omvat. Het terrein bestaat uit bossen afgewisseld met stukken heide met een enkel ven daartussen. Het bosbeheer is gericht op houtproductie en belevingswaarde. Het ligt in een verder kleinschalig-agrarisch landschap met houtwallen.

Bijzondere vondsten: Grootsporig vlieskeltje (*Hymenoscyphus suspectus*), Geelbruin schorskorstje (*Athelopsis recondita*), Gevlekt viltvliesje (*Tomentellopsis submollis*) en op een liggende dode naaldhoutstam groeide de Roze kaaszwam (*Rhodonia placenta*). Bregtje Miedema vond het Langharig broekboskorstje (*Jaapia ochroleuca*), Masja van de Meer leverde een kleinood met grote witte haren aan, dat het Wit viltkogeltje (*Leucoscypha leucotricha*) bleek te zijn.

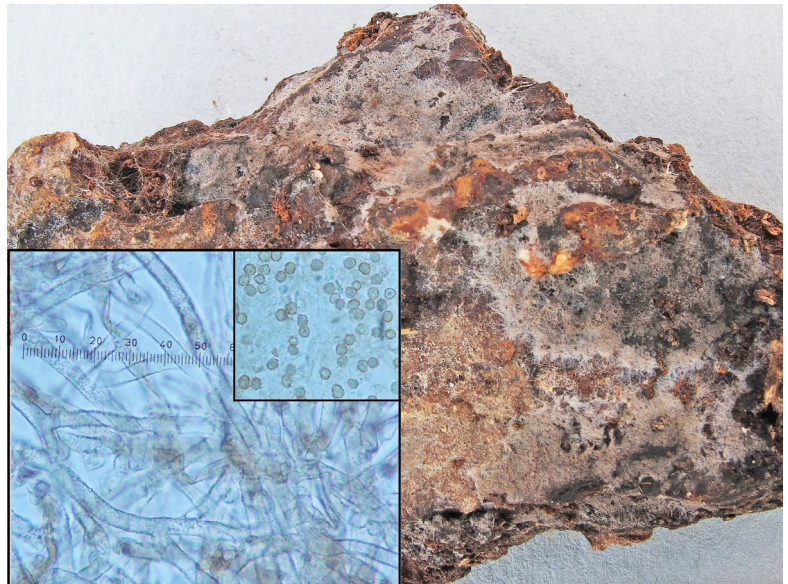
Zaterdagmorgen 11 november: Grote Veld

Het Grote Veld is een natuurgebied van 418 hectare tussen Vorden, Almen en Lochem. Eeuwenlang was het een groot heideveld waar je kilometers ver kon kijken. Rond 1920 is het bebost; met name naaldbos is toentertijd aangeplant. Natuurmonumenten streeft thans naar

Figuur 3. Gewone melkkorstzwam (*Gloiothele lactescens*). (Foto: Hermien Wassink)

Figuur 4. *Wrattig rouwkorstje* (*Tomentella lilacinogrisea*, met geïn-crusteerde hyfen). (Foto: Hermien Wassink)

een meer gevarieerd bos met streekeigen bomen en uitbreiding van de heide.

Voor de Zeeuwen en andere kustmensen in het gezelschap was de Vermiljoenhoutzwam

(*Pycnoporus cinnabarinus*) met grote, sprankelend rode vruchtlichamen een verrassing die kreten van verrukking teweegbracht. Een blik op de Verspreidingsatlas laat zien waarom: hij is in het oosten van het land zeer algemeen, maar in het westen niet en in Zeeland heeft hij zelfs geen enkele stip.

Het Gelatineus elfendoekje (*Hypochnicium subrigescens*) werd in Nederland slechts 2 keer eerder gevonden en ook het Wrattig rouwkorstje (*Tomentella lilacinogrisea*) is een zeldzame vondst. De Gewone melkkorstzwam (*Gloiothele lactescens*) komt wel vaker voor.

In de berm langs de bosweggetjes werd naar bekerzwammen gespeurd (zie bijdrage Henk Remijn). De meeste aandacht ging echter uit naar de truffels die er volop werden aangetroffen: een welriekende, door Yvonne Dijkman gevonden en samen met Leo Jalink op naam gebracht: de uiterst zeldzame Bleke truffel (*Tuber borchii*), eetbaar en jong zelfs erg lekker (volgens internet). Daarnaast een stel nogal doordringend chemisch ruikende kleine gelige truffels, die door Nico Dam en Roeland Enzlin in de avond werden gedetermineerd als *Rhizopogon roseolus*. Ook met deze gingen Leo en Yvonne thuis nog eens uitgebreid aan de slag, zie bijdrage hierna.

Figuur 5. *Tweekleurig elfenbankje* (*Gloeoporus dichrous*). (Foto: Hermien Wassink)

Figuur 6. Rode plakkaatzwam (*Meruliopsis taxicola*). (Foto: Hermien Wassink)

Twee ondergrondse juweeltjes (Bijdrage Leo Jalink en Yvonne Dijkman)

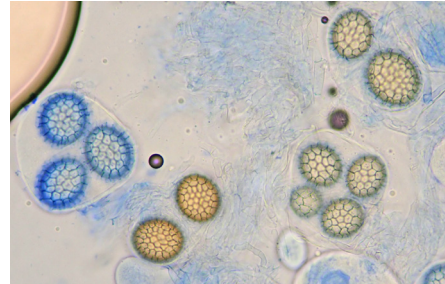
Langs de verstoorde, wat steile berm van een zandpad waren al verschillende kleine Vezeltruffeltjes (*Rhizopogon*) gevonden en iets verderop stak er nóg een bolletje uit het zand. Dat leek ook zo'n truffel, maar bruiner, en aangevreten: een oud exemplaar? En dus was het een verrassing dat deze op doorsnede niet wit of geelachtig was, maar roze bruin gemarmerd met witte aders. Een 'echte' truffel (*Tuber*) dus.

De echte truffel bleek, nadat het zand ervan af was gewassen, licht grauwgeel met hier en daar een roze zweem en met een bobbelig (niet aangevreten) oppervlak. Hij had asci met meestal 2, 3, of 4 sporen (soms 1 of 5). De breed elliptische sporen waren erg variabel in grootte en vertoonden een netwerk met kleine mazen (meest 5 – 7 mazen per sporenlengte). Van belang was ook het peridium, dat ongeveer 200 µm dik was en pseudoparenchymatisch (een weefsel opgebouwd uit los of vast aangesloten cellen).

Als determinatietabel was in Barchem alleen de enigszins verouderde sleutel van G.A. de Vries (1971) beschikbaar. Daarmee kwamen we voorlopig uit op *Tuber borchii* of *T. rapaeodorum*. Weer thuis werd het pleit door Leo snel beslecht dankzij de sleutel van Montecchi & Sarasini (2000): *Tuber borchii* Vittadini ofwel de Bleke truffel.

Een van de in diezelfde berm gevonden *Rhizopogon*-soorten was gemakkelijk te determineren: *Rh. luteolus*, de Okerkleurige vezeltruffel. De andere vezeltruffel gaf heel wat meer hoofdbreken. In Barchem werd al gelijk *Rh. roseolus* geroepen, maar de literatuur is verwarrend tegenstrijdig en ons truffeltje klopte steeds net niet helemaal met sleutels en/of beschrijvingen. Na een wasbeurt waren ook deze truffeltjes licht gekleurd (vuil bruingelig) en zonder de kenmerkende donkere rhizoiden van *Rh. luteolus*. Er is een zwakke roodverkleuring, maar gedroogd worden ze helemaal bruinrood. Het gleba is na doorsnijden gelig en krijgt later een olijfzweem. De geur varieert van bijna afwezig tot onaangenaam knoflookachtig.

De sporen van ons materiaal zijn heel licht gelig (preparaat in water) met twee oliedruppels, dunwandig, glad, langwerpige elliptisch (soms iets fusiform), $(8-9-10,5(-12) \times (3,3-3,7-4,2 \mu\text{m}, Q 2,3-3,0; Q \text{ gem. } 2,7; \text{toppen sporen afgerond, zelden iets truncaat of iets toegespitst; het gleba bevat dikwandige, afgerond hoekige cellen van ca. } 20 \times 10 \mu\text{m, de zogenoemde brachybasidiolen. Met Pegler, Spooner en Young (1993) kom je zo uit op } Rhizopogon \text{ roseolus, maar dat is kennelijk een andere soort dan de } Rh. \text{ roseolus van de Italiaanse hypogeeën-bijbel (Montecchi \& Sarasini 2000). Met dat boek en ook met de } Rhizopogon\text{-monografie van Martín (1996) kom je uit op } Rh. \text{ marchii die vervolgens ook weer niet klopt. Op basis van de beide sleutels is } Rh. \text{ roseolus een relatief goede tweede keuze. In 2009 hebben Martín \& Garcíá in$

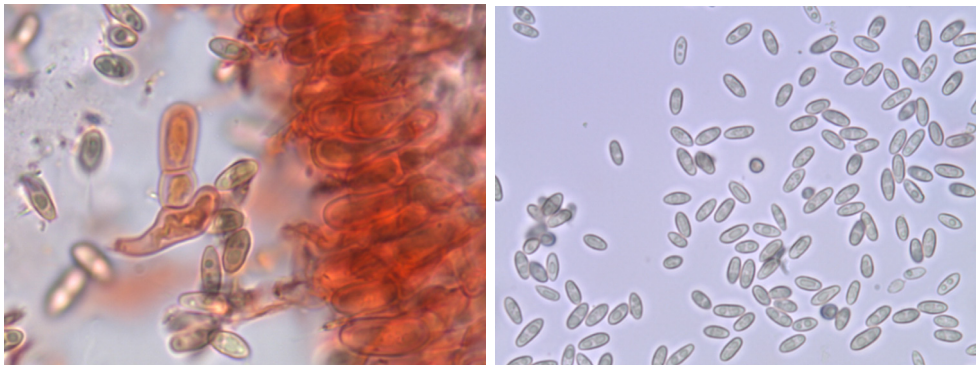
Figuur 7. Bleke truffel (*Tuber borchii*), doorsnede en sporen. (Foto's: Leo Jalink)

Mycotaxon een artikel gepubliceerd met de veelzeggende titel 'How many species in the *Rhizopogon roseolus* group?' (Martin & Garcíá, 2009). Moleculair onderzoek laat zien dat er diverse clades (taxa) zijn binnen het concept *Rh. roseolus*, maar dit wordt in Mycotaxon nog niet vertaald in soorten, laat staan in een sleutel. Onze soort behoort dus tot het *Rhizopogon roseolus*-complex. Maar dat wisten we in Barchem ook al, zonder alle gepuzzel. *Rhizopogon roseolus* heeft nog geen Nederlandse naam.

Zaterdagmiddag 11 november: Wildenborch

Na een aangename lunchpauze bij een 'Rustpunt', zoals er vele zijn in de Achterhoek, toog het gezelschap naar het volgende terrein. De Wildenborch was oorspronkelijk een vesting in een moerassig gebied, gebouwd door roofridder Van Wisch (ca. 1360), die veelvuldig

Figuur 8. *Rhizopogon roseolus*, brachybasidiolen en sporen. (Foto's: Leo Jalink)
(Foto macrobeeld van exemplaren van een week later, zie p 106.)

Figuur 9. De Wildenborch. (Foto: Anneke van der Putte)

overhoop lag met de steden Zutphen en Deventer en met de hertog van Gelre. Alleen in de huidige toren zijn nog resten te vinden van de middeleeuwse voorpoort van de oorspronkelijke vesting. Het landgoed is diverse malen verkocht en ook de tuin is diverse malen verkleind en deels verkocht. Momenteel is het al een aantal generaties in bezit van de familie Staring (waaronder de dichter Antonie Staring) die zich veel moeite hebben getroost het landgoed en tuin in stijl te onderhouden en te bewaren voor de toekomst. Het landgoed is privébezit en niet toegankelijk. Het park eromheen is aangelegd in de Engelse landschapsstijl en staat open voor bezoekers.

Leuke vondsten waren een uiterst kleine en nauwelijks zichtbare ascomycete, die bij drie mensen in de doos bleek te zitten. Onze Vlaamse deelnemer Marc Detollenaere wist hem als eerste op naam te brengen: Schorsloos boomschijfje (*Strossmayeria basitricha*), een (zzzz) met 5 vermeldingen in de Verspreidingsatlas (zie bijdrage Marc Detollenaere), en het eveneens zeer zeldzame Kleverig lindebekertje (*Holwaya mucida*), (zzzz) (vondst Aafke Buijs).

Schorsloos boomschijfje (*Strossmayeria basitricha*) (Bijdrage Marc Detollenaere)

Tijdens het bezoek van het park van buitenplaats 'De Wildenborch' werd mijn aandacht plots getrokken door een groepje kleine schijfjes op een ontschorste beukenstam. Op het eerste zicht deden ze mij denken aan *Mollisia* maar het aspect was meer tolvormig en de bovenzijde van de apothecia was vrij glazig met een lichtblauwe zweem. Verschillende vruchtlichamen bleken volledig met elkaar vergroeid te zijn. Bij het microscopisch onderzoek had ik aanvankelijk weinig hoop om tot een juiste determinatie te komen... tja... weer een van de zoveel kleine schijfjes - tot ik een paar aparte kenmerken ontdekte. Zo bleken de ascosporen blauw te verkleuren in Lugol en vond ik in de meeste preparaten ook een anamorf. Dit bracht mij bij het genus *Strossmayeria*. De volgende kenmerken leidden uiteindelijk naar het Schorsloos

Figuur 10. Schorsloos boomschijfje (*Strossmayeria basitricha*). (Foto: Anneke van der Putte)

boomschijfje (*Strossmayeria basitricha*): vorm apotheciën, knotsvormige asci en een dun gellaagje (< 1.5 µm dik) rond de sporen.

Er zijn momenteel 16 soorten *Strossmayeria* beschreven, allemaal saprofyten op hout. Bijna alle soorten komen voor in associatie met een *Pseudospiropes* anamorf met fusiforme conidiën met een afgeknotte basis en een aantal septen. Deze associatie werd reeds in 1990 beschreven door Iturriaga & Korf.

De asci zijn hyalien, ovaal tot breed knotsvormig en 100–140 µm lang. Jonge asci vertonen een dextrinoïde reactie met Melzer's reagens, een eigenschap die verdwijnt met het verouderen. De cilindrisch-fusiforme sporen hebben als afmetingen 33–50 × 4,5–5 µm, bevatten vrij veel oliedruppels en vertonen 7 dwarswanden wanneer ze rijp zijn. De ascosporen worden omgeven door een gellaagje. De amyloïde reactie van de sporen na toevoegen van een druppel Lugol is karakteristiek voor dit genus.

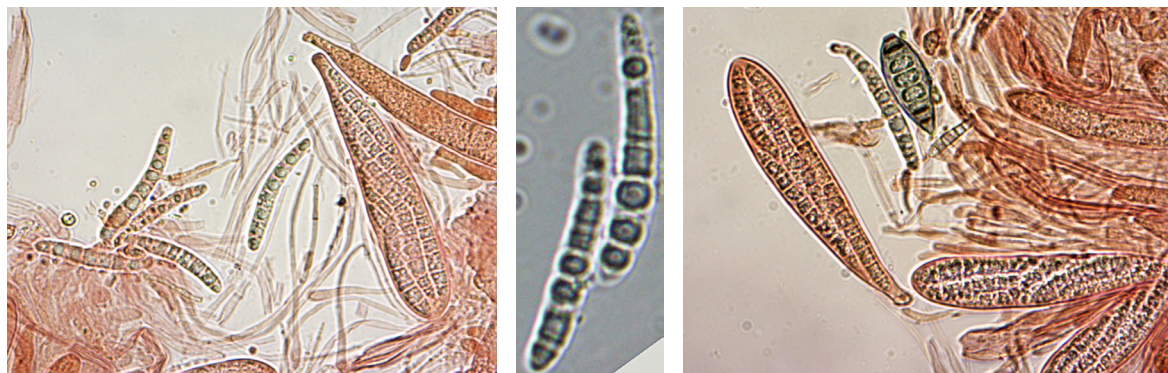

Andere vondsten bij de Wildenborch

De excursie rond de Wildenborch werd besloten/afgesloten met de vondst van een groot exemplaar van de Korianderzwam (*Osmoporus odoratus*), dat door iedereen besnuffeld werd om de geur nooit meer te vergeten. De regen brak los, de dozen waren min of meer gevuld en iedereen hield het voor die dag dus wel voor gezien: óp naar de microscopen.

Bijzondere vondsten verder: *Tomentella subtestacea*, Versierd rouwkorstje (zzz), *Lindtneria panphyliensis*, Getande vleugelspoorkorstzwam (zzz), *Repetobasidiellum fusisporum*, Spoelsporig repeteerkorstje (zzz), *Chaetosphaeria innumera*, Kale tweespanzwam (z), een klein zwart bolletje op loofhout, en *Ascocoryne inflata*, Opgeblazen knoopzwam (zzz).

Figuur 11. Schorsloos boomschijfje (*Strossmayeria basitricha*) met een fusiforme conidië met afgeknotte basis (in rechterfoto), asci met sporen, en sporen met 7 septen. (Foto's: Marc Detollenaere)

Figuur 12. Korianderzwam (*Osmoporus odoratus*). (Foto: Anneke van der Putte)

Bruingerande waskorstzwam, *Eichleriella alliciens* (Bijdrage Inge Somhorst)

Sinds ik het plaatje in de Drentse atlas zag met daarbij de tekst van Bernhard de Vries ben ik er naar op zoek: *Eichleriella alliciens*, de Bruingerande waskorstzwam. Een

trilzwam die op het eerste gezicht lijkt op een dunne *Stereum* of een hoedkantjes makende vorm van de Donzige korstzwam. Op landgoed de Wildenborch raapte ik een loofhouttak (vermoedelijk beuk) op met daarop rozebruine schotelletjes van ongeveer een centimeter doorsnee. Het zou toch niet... Dun, loslatend aan de rand, de juiste oud-roze kleur, het vlekt een beetje als je er aan komt alsof je de berijping eraf veegt. Terug op de werkplek gelijk een preparaat gemaakt, en zodra je het snijdt, voel je het eigenlijk al. Een trilzwam, met massa's in de lengte gesepteerde basidia. De generatabel van het Phragmoproject leidt soepel naar *Eichleriella*, maar wat is de juiste naam voor deze collectie? Deze vraag resulteerde in een ontdekkingsstocht door oude en recente literatuur, te uitgebreid voor dit verslag. Ik kom er in een volgende Coolia op terug. Wel hierbij alvast de foto van Henk Remijn van het materiaal. Verspreidingsatlas geeft 6 vondsten van *E. alliciens* waarvan 4 in Zuid-Drenthe, vast niet geheel toevallig gezien de woonplaats van Bernhard de Vries. Mogelijk blijkt hij minder zeldzaam als we eens wat kritischer naar de Donzige korstzwam kijken?

Figuur 13. *Eichleriella alliciens*. (Foto: Henk Remijn)

Figuur 14. Sneeuwwitte kaaszwam (*Tyromyces chioneus*). (Foto: Anneke van der Putte)

Zondagmorgen 12 november: Muldersweg en Stelkampsveld

Voor de laatste ochtend was een terreintje dichtbij uitgezocht. Een gestage regen leek deze excursie in het water te doen vallen, maar met een half uur vertraging (op de minuut af – dank zij Buienradar) konden we toch starten. Het perceel bestaat uit een sparrenbosje, deels met mosondergrond, grenzend aan een nat elzen-moerasachtig bos aan de Muldersweg. Op ondergronds hout, waarvan onduidelijk was of het loof- of naaldhout betrof, werd een forse Kaaszwam gevonden. Na enige tijd, maar zeker de volgende dag, vertoonde het vruchtlichaam overal gelige vlekken. Enkele deelnemers namen het mee naar huis en kwamen telkens uit op de Sneeuwwitte kaaszwam (*Tyromyces chioneus*). Een druppel Guaiac op het vlees liet na een poosje een duidelijke blauwverkleuring zien: een aanwijzing dat het een witrotsort betrof. Onder de microscoop gaven de sporen en de vertakte hyfen de definitieve doorslag. Andere leuke vondsten: Pegeldwergkorstje (*Trechispora nivea*), Gesploos elfenbankje (*Antrodiella onychoides*), Zandkleurig lantaarntje (*Cribraria argillacea*), Gezwollen rouwkorstje (*Tomentella stuposa*), Tweekleurige korstzwam (*Laxitextum bicolor*) en Ruwharig elfendoekje (*Gyrophanopsis polonensis*).

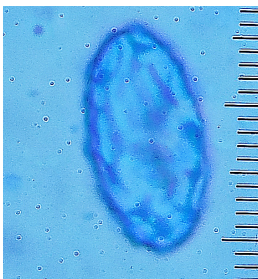
Figuur 15. Breedgerande poria (*Oxyporus latemarginatus*). (Foto: Anneke van der Putte)

Aan de overkant van de weg lag een moerassig heidegebied, met o.a. het Stelkampsveld, dat door de organisator van het weekend kennelijk bewaard was als exclusieve uitsmijter van dit toch al erg geslaagde weekend. Naast Pijpestrootje (inclusief Pijpestrootjemoederkoren) en heide groeiden hier op de kalere stukken naast en tussen de overvloedig aan te treffen kleine *Laccaria tortilis*, Gekroesde fopzwam, ook nog eens kleine zwarte bekerzwammetjes, die zich overal op de min of meer kale aarde als zwarte dropjes vertoonden over een oppervlak van zo'n twintig vierkante meter. Het leken zelfs even twee soorten te zijn, want her en der stonden ook nog iets grotere roodbruine bekerzwammen, maar dat was toch uiteindelijk niet zo (zie bijdrage Henk Remijn). Passerende wandelaars raakten door ons zoekend gedrag wel erg benieuwd naar wat we aan het doen waren en Marjo Dam nam de taak op zich om hen dat geduldig uit te leggen. Een bijzondere vondst was ook de Breedgerande poria (*Oxyporus latemarginatus*), waarvan eerst Marsja van de Meer met een exemplaar kwam aanzetten. Even later werd er door Marjo Dam iets verderop nog een gevonden.

De 'Peziza's van Barchem' (Bijdrage Henk Remijn)

Tijdens het weekend werden drie soorten *Peziza*'s gevonden. De eerste twee soorten werden gevonden op zaterdagochtend in het Grote Veld te Vorden. Ze stonden beide aan de rand van de onverharde weg Oude Borculoseweg. Valse melkbekerzwam (*Peziza succosella*) werd als eerste gevonden. Volgens de literatuur zou deze soort een geelachtige vloeistof moeten uitscheiden. Dat kwam bij doorsnijden van het vruchtvlies niet echt overtuigend tevoorschijn. Op enkele breukvlakken van het vruchtlichaam zaten wel wat lichtgele verkleuringen. Dat wees er wel op dat er een geelachtige vloeistof aanwezig zou kunnen zijn. In het boekwerk van Nicolas van Vooren (2014) staat een goede beschrijving met duidelijke foto's van de ornamentatie van de sporen. De tweede bekerzwam, Zwavelmelkbekerzwam (*Peziza michelii*), werd langs dezelfde onver-

harde weg, Zwavelmelkbekerzwam (*Peziza michelii*), werd langs dezelfde onver-

Figuur 16. Boven: Valse melkbekerzwam (*P. succosella*). Midden: Opaalmelkbekerzwam (*P. badiofuscooides*). Onder: spore van *P. badiofuscooides*. (Foto's: boven: Henk Remijn, midden: Anneke van der Putte; onder: Hermien Wassink)

Figuur 17. Overal bekertjes! (Foto: Anneke van der Putte).

harde weg gevonden. *P. michelii* is een algemeen voorkomende soort en meestal in het veld op grond van zijn violetkleurige hymenium wel te benoemen.

Nummer 3 werd in de buurt van het Stelkampsveld bij Barchem gevonden. Dit terrein is recent geplagd en de vegetatie is hierdoor nog vrij open. Op de vrij kale grond vonden we o.a. Gekroesde en Schubbige fopzwammen, Tweekleurige vaalhoed en enkele vezelkoppen. Daarnaast waren er op een oppervlak van zo'n 20 m² tientallen kleine bruinzwarte Peziza-achtige bekerzwammetjes en ook enkele roodbruine exemplaren te vinden. We moesten oppassen er niet op te trappen. Hermien had ze hier een week eerder al aangetroffen en wilde ze nog aan ons laten zien. Zij had zelf bij de determinatie nog wat twijfels gehad. De blauwachtige melkafscheiding die ze in enkele jonge exemplaren had gezien, had ze later niet meer aangetroffen. Onder de deelnemers hoopte ze kenners te hebben die de be-

Figuur 18. Opaalmelkbekerszwam (*P. badiofuscoides*) met roodbruine kleur. (Foto: Hermien Wassink)

Figuur 19. Opaalmelkbekerszwam (*P. badiofuscoïdes*) met bruinzwarte kleur. (Foto: Hermien Wassink)

kerzwammetjes wel even van een juiste determinatie zouden kunnen voorzien. Dat viel echter bij de meesten nog tegen. De dagen erna werden diverse opties rondgemaild, waaronder *P. saniosa* en toch ook al *P. badiofuscoïdes*. Er werd contact gezocht via email met Henk Huijser, met beschrijving van het biotoop en enkele foto's.

Henk gesuggereerde dat het inderdaad *P. badiofuscoïdes* zou kunnen zijn. Om zekerheid te krijgen werden de *Peziza*'s – dat het *Peziza*'s waren, dáár was iedereen het wel over eens – via een bevriende mycoloog uiteindelijk bij Henk Huijser bezorgd. Hij controleerde beide vormen, zowel de zwarte als de roodbruine exemplaren. De microscopische kenmerken, bij beide soorten gelijk, voerden tot de definitieve vaststelling van *P. badiofuscoïdes*: “Deze soort heeft sporen met duidelijke richels, soms verbonden en kleine stukjes netwerk vormend, over

Figuur 20. *Rhizopogon roseolus*. (Foto: Martin Gotink)

Figuur 21. *Endogone flammicorona*. (Foto: Martin Gotink)

het algemeen krachtiger dan bij *P. badia*. Ook het meer zwart worden bij ouderdom en het uitscheiden van een blauw vocht (jong vruchtlichaam) past in het beeld van deze soort”, aldus Henk Huijser.

Na het weekend (Bijdrage Martin Gotink)

Aangespoord door de truffelvondsten tijdens het Cristellaweekend in het Grote Veld zijn Hermien Wassink en Martin Gotink een paar dagen erna op dezelfde plek opnieuw gaan zoeken naar truffels, dit keer gewapend met een harkje. De wegberm werd voor een groter stuk onderzocht dan tijdens het Cristellaweekend, en dat leverde nog vele exemplaren van *Rhizopogon roseolus* op. Vaak lagen deze al boven de grond, maar ook regelmatig onder de grond, maar werden dan verraden door de aanwezigheid van schimmel op de grond. Een wegberm iets verderop had geen kapotgereden steilere randen meer, maar was vlak met kale zandgrond. Hier werden meerdere boven de grond liggende exemplaren van de Okerkleurige vezeltruffel (*Rh. luteolus*) aangetroffen. Direct onder het oppervlak en deels erboven werden kleine, witte truffeltjes gevonden, die in eerste instantie nog het meest aan steentjes deden denken. Bij doorsnijden bleken ze oranjebruin te zijn en een witte vloeistof af te scheiden. Martin nam een aantal exemplaren voor onderzoek mee naar huis. De truffeltjes bleken enorme zygosporen te hebben die zelfs met het blote oog zichtbaar waren. Onder de microscoop is een opvallende spiraalvormige hyfenmantel om de sporen zichtbaar, wat met behulp van Montecchi en Sarasini (2000) al snel naar de naam *Endogone flammicorona* leidt, de beschrijvingen in Trappe en Gerdemann (1972) en Gerdemann en Trappe (1974) bevestigen dit bovendien. Deze soort was nog nooit uit Nederland gemeld, Roeland Enzlin heeft de determinatie bevestigd. Op de Nieuwjaarsbijeenkomst bleek dat de soort niet lang daarna ook in de duinen werd gevonden.

Endogone flammicorona Trappe & Gerdemann

Vruchtlichamen afgeplat, onregelmatig bolvormig tot gelobd, 7–16 mm in diameter, 4–7 mm dik. Peridium glad, in eerste instantie wit, later dof oranjebruin.

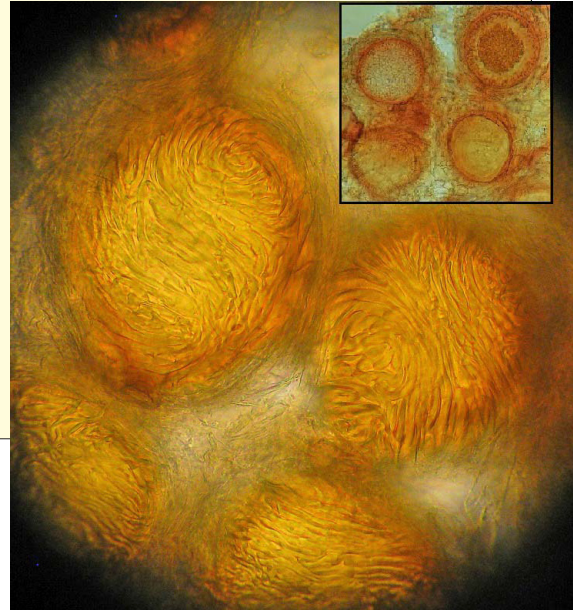
Gleba oranjebruin, na doorsnijden een wittige vloeistof afscheidend.

Zygosporen min of meer rond tot iets elliptisch, willekeurig over het vruchtlichaam verdeeld, 78–105 µm in diameter, dikwandig, buitenkant geel gekleurd, in Melzer's geel tot oranje gekleurd, wand met spiraalvormige 'mantel' van hyfen, die in dwarsdoorsnede op een soort vlamachtige uitsteeksels lijken.

Bij den en berk op zandgrond, net boven of direct onder het oppervlak van een wegberm.

Trappe en Gerdemann (1972) vermelden dat *E. flammicorona* in het verleden vaak is verward met de Melkende wiertruffel (*E. lactiflua*), maar deze laatste heeft regelmatig gevormde vruchtlichamen en heel andere zygosporen: met een opvallend dikke, meerlagige mantel; de hyfen zijn bovendien niet spiraalvormig, maar onregelmatig gerangschikt.

Figuur 22. *Endogone flammicorona*, zygosporen met spiraalvormige hyfenmantel. (Foto: Martin Gotink. Inzet: Hermien Wassink)

Het was een geslaagd Cristellaweekend en een vruchtbare afsluiting van 2017. In totaal werden tijdens het weekend 359 soorten gevonden. Wie geïnteresseerd is in de totaallijst kan bij Hermien Wassink een PDF opvragen.

Met dank aan de beheerders van de terreinen Geldersch Landschap & Kasteelen, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en Stichting de Wildenborch voor de toestemming hun terreinen te bezoeken.

Literatuur

Gerdemann, J.W. & Trappe, J.M. 1974. The Endogonaceae in the Pacific Northwest. Mycologia Memoirs (New York Botanical Garden) 5, 1–76.

Iturriaga, T. & Korf, R. 1990. A monograph of the discomycete genus *Strossmayeria* (Leotiaceae), with comments on its anamorph, *Pseudospiropes* (Dematiaceae). Mycotaxon 36: 383–454.

Martin, M.P. 1996. The genus *Rhizopogon* in Europe. Soc.catalana micol. 5.

Martin, M.P. & Garcia, M.A. 2009. How many species in the *Rhizopogon roseolus* group? Mycotaxon 109: 111–128

Montecchi, A. & Sarasini, M. 2000. Funghi ipogei d'Europa. Trento.

Pegler, D.N., Spooner, B.M. & Young, T.W.K. 1993. British truffles. Roy. Bot. Gard. Kew.

Trappe, J.M. & Gerdemann, J.W. 1972. *Endogone flammicorona* sp. nov., a distinctive segregate from *Endogone lactiflua*. Transact. British Mycological Society 59: 403–407.

Vooren, N. van, 2014. Contribution à la connaissance des Pézizales (Ascomycota) de Rhône-Alpes.

Vries, G.A. de, 1971. De fungi van Nederland 3. *Hypogaea*, truffels en schijntruffels. Wet. Meded. KNNV 88.